25.9.2018

Hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönne 19.9.2018

U 81/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle

Tullilta on pyydetty lausuntoa liittyen Valtioneuvoston kirjelmään U 81/2018 vp eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston perustamisesta, sisäisen turvallisuuden rahaston perustamisesta ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälineen ja tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineen perustamisesta yhdennetyn rajaturvallisuuden rahaston osaksi sekä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä erikseen mainituille rahastoille. Tulli lausuu ehdotuksesta seuraavaa.

Ehdotuksessa on mukana oma tullitarkastuslaitteille tarkoitettu rahoitusväline osana yhdennetyn rajaturvallisuuden rahastoa. Aiemmin vain tähän tarkoitukseen varattua rahoitusvälinettä ei ole ollut ja Tulli on hyödyntänyt rajanylityspaikkojen ja valvontalaitteiden kehittämishankkeissaan mm. Olafin hallinnoimaa Hercule –ohjelmaa, ENPI CPC ja ENI CBC – naapuruusohjelmia ja sisäisen turvallisuuden rahastoa. Näiden rahastojen kautta on mm. hankittu kaksi viimeisintä läpivalaisuautoa, uusittu Imatran rajanylityspaikka ja hankittu viisumien myöntämistä, laboratioanalyysejä ja rikostorjuntaa tukevia teknisiä apuvälineitä. Parhaillaan ENI CBC:n puitteissa ollaan käynnistämässä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa useita itärajan rajanylityspaikkojen kehittämisprojekteja, joiden toteutusaika päättyy vuonna 2021.

Tullin näkemyksen mukaan tullitarkastuslaitteiden rahoitusväline olisi toteutuessaan hyödyllinen ja järkevä. Vain tähän tarkoitukseen varattu rahoitusväline varmistaisi aiempaa paremmin ulkorajojen ylittävän tavaraliikenteen laillisuuden ja turvallisuuden valvonnassa tarvittavien teknisten apuvälineiden rahoituksen jäsenmaille ja turvaisi aiempaa paremmin myös jäsenmaiden käyttämien laitteistojen yhdenmukaisuuden. Rahoitusta voitaisiin käyttää myös laitteiden ylläpitoon vain niiden hankinnan sijasta, mikä osaltaan helpottaisi jäsenmaita sitoutumaan etenkin isojen ja kalliiden laitteiden hankintaan niiden ylläpidon ollessa merkittävä osa laitteiden elinkaaren aikaisista kokonaiskustannuksista.

Tullitarkastuslaitteiden rahoitusväline muodostaisi yhdessä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälineen kanssa yhdennetyn rajaturvallisuuden rahaston siten, että rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahasto kattaisi käytännössä henkilöiden valvonnan ja tullitarkastuslaitteiden rahoitusväline tavaroiden valvonnan. Suomalaisesta näkökulmasta tämä määritelmä on varsin tarkkarajainen ja olisi toivottavaa, että rajanylityspaikoilla Tulli ja Rajavartiolaitos voisivat hyödyntää yhteistä laitteistoa tarkoituksenmukaisella tavalla riippumatta siitä, kumman rahoitusvälineen tuella laitteet on hankittu.

Toisin kuin muiden ehdotuksessa olevin rahastojen kohdalla, tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineen rahoituksen myöntämisperusteita ei ole eritelty ehdotuksessa. Rahoituksen määrän on esitetty olevan 1,14 miljardia euroa rahoituskaudella ja jäsenvaltioiden omavastuuosuuden hankinnoista olevan 20 %. Lisäksi on todettu, että komissiota tukemaan asetettaisiin asiantuntijaryhmiä, jotka koostuisivat jäsenvaltioiden asiantuntijoista lopullisen päätösvallan rahoituksen myöntämisestä ollessa komissiolla komitologiamenettelyssä.

Tullin näkemyksen mukaan EU-rahoituksen ja samalla tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineen myöntämisperusteiden tulisi olla läpinäkyviä ja eriteltyjä. Tilannetta, jossa komissio asiantuntijatyöryhmän avulla voisi työstää haku- ja päätöskriteerejä näiden ollessa pois jäsenvaltioiden ulottuvilta, ei tulisi syntyä rahoitusvälineen uskottavan ja oikeudenmukaisen hallinnon turvaamiseksi. Sen vuoksi voisi olla järkevää, jos tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälinettä koskisi samat rahastoihin sovellettavat yleiset säännökset kuin muitakin rahastoja.

Tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineelle esitetty 20 % rahoitusosuus on alhaisempi kuin rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälineelle ja sisäisen turvallisuuden rahastolle esitetty 40 % rahoitusosuus. Alhainen 20 % omavastuuosuus kylläkin alentaa jäsenvaltioiden kynnystä etenkin kalliiden laitehankintojen esittämiselle ja voi siten tukea muuten tekemättä jääviä mutta tarpeellisia laitehankintoja. Samalla alhainen omavastuu saattaa kuitenkin lisätä pyrkimyksiä hakea rahoitusta sellaisiinkin kansallisesti tärkeisiin kohteisiin, jotka eivät ole rahoitusvälineen tavoitteiden näkökulmasta perustelluimpia. Tästäkin näkökulmasta olisi olennaista, että rahoituksen myöntämisperusteet olisivat läpinäkyviä.

Tullin rooli sisäisen turvallisuuden toimijana ja rajat ylittävän rikollisuuden ehkäisijänä on merkittävä. Tulli, Poliisi ja Rajavartiolaitos ovat tehneet yhteistyötä jo hyvin pitkään ja tämän yhteistyön tuloksena on saatu aikaan merkittäviä tuloksia rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa. Sisäisen turvallisuuden rahaston avulla voidaan vahvistaa operatiivista toimintakykyä teknisten apuvälineiden ja tietojärjestelmien kehittämisen avulla sekä vahvistaa yhteistyötä Poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

Tullin toimet eivät rajoitu pelkästään tavaroiden liikkuvuuden valvontaan vaan toimintakenttä on huomattavasti laajempi ja kattaa toimia eri ministeriöiden ja toisten viranomaisten lukuun. Yhtenä monista toimista on rajatarkastuksien ja viisumien myöntäminen kauppa-alusten henkilökunnalle sellaisissa rajanylityspaikoissa joita ei ole pysyvästi miehitetty Rajavartiolaitoksen toimesta. Tullin liikkuvien ryhmien partioajoneuvojen välineistön tulee olla ajan mukaisesti varusteltu näitä toimia varten ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahaston tulisi myös vastaisuudessa kattaa toimet tätä varten.